

Bacheloroppgave

IDR600 Sport Management

Hører dualmodellen fortiden til, og hvordan bør egentlig norsk toppfotball være organisert? (norsk)

Håvard Røyrvik

Totalt antall sider inkludert forsiden: 29

Molde, 27.05.2016 kl.12.00

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Odd-Anders Bøyum-Folkeseth

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 27.05.2016

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært lærerikt og samtidig utfordrende. Utfordrende med tanke på oppgavens begrensning og temaets omfang. Da jeg begynte med oppgaven vil jeg si jeg hadde relativt god kunnskap om norsk fotballs organisering, og i tillegg har jeg fått god hjelp av Norges Fotballforbund og min veileder. Derfor håper jeg at dere som leser denne vil sitte igjen med ny informasjon og flere nyanser om dualmodellen og hva en ny modell kan ha å si for norsk fotball. Om hvorfor det jobbes med å endre dualmodellen, samt hvorfor motstandere ikke ønsker en åpning i regelverket som vil tillate aksjeselskaper å delta i norsk fotball. Håper den kan hjelpe med å gi et detaljert innblikk i fotballens organisering og dens samarbeid med kommersiell virksomhet.

Håvard Røyrvik
Høgskolen i Molde
Våren 2016

1.0	Innledning	1
1.1	Introduksjon.....	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Oppgavens aktualitet	3
2.0	Metode.....	5
2.1	Metode.....	5
2.2	Valg av metode.....	5
3.0	Juridisk tilnærming	7
	Kjennetegnene til forening og aksjeselskap.....	7
3.1	Forening som organisasjonsform	7
3.2	Aksjeselskap som organisasjonsform.....	7
4.0	Det juridiske rammeverket	9
4.1	Introduksjon.....	9
4.2	FIFA og UEFA	10
4.3	NIFs lov	12
4.4	NFFs lov, og forbundsstyrets bestemmelser om kommersielt/administrativt samarbeid	14
4.5	Dualmodellen	16
4.6	Dansk lov.....	17
5.0	Diskusjon.....	19
5.1	Danmark vs. England	19
5.2	”50+1”-modellen	22
5.3	Økonomi	23
7.	Oppsummering.....	26
6.0	Litteraturliste.....	27

1.0 Innledning

1.1 Introduksjon

I 2012 gikk generalsekretær og president i Norges Fotballforbund (NFF) ut i media og opplyste at tiden var inne for å se på regelverket til idretten som omhandler samarbeid med kommersiell virksomhet (Stokstad 2012). Tre år seinere, våren 2015, la NFF frem forslag på Idrettstinget om en lovendring av paragraf 13-2 ("Idrettens frie stilling") og paragraf 13-4 (Forvaltning av idrettslags kommersielle virksomhet) i Norges Idrettsforbunds lover. Forslaget fikk ikke støtte og daværende fotballpresident måtte trekke forslaget på tinget. NFF valgte i stedet å støtte forslag om å utrede medlemskaps- og tilknytningsformer til norsk idrett i tingperioden frem til 2019. Og i den forbindelse å gjennomføre prøveordninger med alternative medlemskaps- og tilknytningsformer, også der disse eventuelt måtte avvike fra NIFs lov kapittel 10, 13 og 14¹.

I 2015 var 10 av 16 norske toppserieklubber organisert etter den såkalte dualmodellen, der klubb samarbeider med et aksjeselskap (Staavi 2015). Norsk fotball har hatt en rivende utvikling fra 90-tallet da denne modellen første gang ble innført. I overgangen fra amatør til profesjonell idrett fant man gode løsninger underveis for hvordan man skulle forvalte dette på en optimal måte. Utviklingen, og de endringer som ble gjort i dualmodellen med tilførsel av mulighetene for å investere i enkeltspillere og annen utvikling, gjorde at man på en adekvat måte kunne demme opp for hull i regelverket. Samtidig som profesjonaliseringen av norsk fotball begynte for fullt på begynnelsen av 90-tallet, fattet folk med penger interesse for sporten. Flere mente det vil gi god avkastning å investere penger i en fotballklubb (Johnsen 2014).

I dag er situasjonen en annen. Både investorer og klubbstyrer har vært kritiske til modellen. Investorene fordi modellen begrenser deres innflytelse, og klubbstyrene fordi makten egentlig ligger hos de som sitter på pengene. Man er avhengig av god kjemi mellom styrene i klubb og AS. Det kreves to styrer, dobbel regnskapsføring og rapportering for skille klubbens aktiviteter. En mangeårig aksjonær i en norsk toppserieklubb kritiserte derfor modellen for blant annet å være tungdrevet og omstendelig, noe som gjør det vanskelig å ta raske avgjørelser. (Johnsen 2014).

¹ "Ny AS-modell" - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

NFF satte i 2012 ned en arbeidsgruppe sammen med NTF (Norsk Toppfotball) som skulle utrede forslag til ny modell. Det var denne gruppen som utarbeidet forslaget som ble fremlagt av NFF på Idrettstinget i 2015, og det er dem som etter Idrettstinget sommeren 2015 jobber videre med regelendring som skal åpne for ny modell, som etter planen skal legges frem igjen på Idrettstinget 2019. I arbeidet med å se på ny modell har gruppen ennå ikke besluttet et konkret alternativ til dagens modell, men har utredet tre alternative veier å gå: 1) Beholde dualmodellen; 2) Justere oss inn mot dansk/svensk/tysk modell. Den tysk/svenske og den danske modellen har flere likhetstrekk. Det som skiller dem er at det i den tysk/svenske er krav om at klubben skal ha aksjemajoritet i aksjeselskapet. Den danske modell er åpen for at aksjeselskaper kan ta over lisensen til en klubb for å drifte toppfotballen fullt og helt; 3) En hel utskillelse av toppfotballen – å tillate klubber å organisere seg som aksjeselskaper og la dem bli tatt opp som medlemmer i NFF. Arbeidsgruppa mener den danske modellen virker å være en modell som med mindre justeringer både kan ivareta breddeklubbene og toppsatsingen innenfor de verdier både idretten står for, og den kommersielle delen av idrettens ønsker og krav for å sikre bærekraftig drift over tid ².

Jeg ønsket derfor med denne oppgaven å sette søkelys på dansk fotball og deres modell og samarbeid med kommersiell virksomhet. Jeg ville undersøke hvilke fordeler og ulemper en endring av vår egen modell kan gi. Hvorfor ønsker NFF en ”dansk” modell?

1.2 Problemstilling

Denne oppgaven tar utgangspunkt i problemstillingen:

”Hvilke fordeler og ulemper vil det gi norsk (topp)fotball å gå bort fra dualmodellen – og hvordan bør den eventuelt endres?”.

Tilhengere av den danske modellen mener den gir en mer effektiv styringsstruktur ved å skille bredde- og toppdelen i hver sin enhet. Den vil også gi investorer som stiller kapital til rådighet mer makt. Noe som igjen kan gjøre det mer attraktivt for investorer/aksjonærer å investere penger i fotballen. Skal Norge som fotballnasjon klatre i det europeiske fotballhierarkiet, vil det kreve høyere spillerlønninger og høyere omsetning, noe som igjen

² ”Ny AS-modell” - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

krever bedre klubbdrift. Sperling, Nordskilde & Bergander (2010) viser til at sportslige resultater har en klar sammenheng med klubbens økonomi.

Investorene er kommet for å bli, og fotballen er i dag en global milliardindustri som stadig er i endring. I Norge har vi sett at makten i realiteten ligger hos investorene i samarbeidet mellom klubb- og AS-styret. Det er selskapet som i mange tilfeller sitter på kapitalen, og har derav en betydelig makt og påvirkning (Gammelsæter & Ohr 2002). Fotballen som industri er likevel et relativt nytt fenomen, med tanke på at det bare er litt over 20 år siden profesjonaliseringen av norsk idrett. Derfor kan det tenkes at norsk fotball er klar for en modernisering av dagens modell/regelverk, fordi den nå har hatt sine startvansker gjennom første epoke som en ny industri. Norsk fotball er i ferd med å vokse opp, og for å henge med næringslivet og utviklingen i den internasjonale fotballen er det kanskje på tide å foreta seg endringer? Den største utfordringen vil bli å hindre at en eventuell endring ikke medfører negative konsekvenser for idrettsbevegelsen. Frivilligheten er grunnmuren i norsk idrett, og hva skjer med den dersom ”pengegriske” investorer skal ta styringen på toppen?

1.3 Oppgavens aktualitet

Norske toppfotballklubber har historisk finansiert sin drift via tre pilarer: 1) Klubben som er den registrerte enheten i NFF, og den enheten som deltar i seriespill; 2) Samarbeidende aksjeselskap som ivaretar den kommersielle forvaltningen av klubbens drift; 3) Investorer som investerer i potensielle fremtidige gevinster ved videresalg av spiller (nå forbudt å investere i enkeltspillere, bare i tropp). Norge er et av få land som ikke tillater at klubber organiserer seg annerledes enn selveiende selskaper med kun personlige medlemmer³.

I en verden hvor enkelte fotballklubber etter hvert omsetter for flere hundre millioner kroner, også i Norge, har det i mange klubber oppstått et sterkt behov for å etablere strukturerer som forvalter formuen på en god måte. Noen toppklubber i Norge er fornøyde med dualmodellen – andre er ikke. I en uformell undersøkelse foretatt av NFF og NTF, oppga fem av 14 klubber at de ville beholde dualmodellen slik den er i dag. Det er ikke til å legge skjul på at vi har sett svakheter ved organiseringen i nyere tid, som blant annet

³ ”Ny AS-modell” - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

handlingslammelse i klubber som til tider har skapt fare for nedleggelse av klubb og AS⁴. Debatten har pågått i en årrekke, og saken er også aktualisert gjennom vedtaket i FIFA om tredjeparts eiere i spillere. Ingen klubb eller spiller kan nå inngå avtaler der tredjepart har økonomiske interesser i en spillers framtidige overgang. Gjør dette det enda mindre attraktivt for investorer? Spørsmålet er om det finnes en bedre måte å gjøre det på enn slik vi har gjort siden 1992, da Molde Fotballklubb ble den første som organiserte seg etter dualmodellen? (Johnsen 2014).

⁴ ”Ny AS-modell” - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

2.0 Metode

2.1 Metode

Metode er en måte å samle og analysere empiri eller data på. Empiri og data undersøker vi vanligvis fordi vi ønsker svar på noe (Jacobsen 2005). Det jobbes med ny modell, men det finnes motstandere som ikke ønsker endringer av dagens regelverk. Temaet og problemstilling ble valgt nettopp fordi det er aktualisert gjennom debatten i fotball-Norge og NFF og NIFs jobb med å utrede ny modell. Motstandere frykter for at fotballklubber skal bli til fotbollselskaper. Det er enkelt å forstå, likevel mener klubber og nøkkelorganisasjoner at fordelene er flere enn ulempene ved å gå bort fra dualmodellen. Jeg ønsket svar på hvorfor en mer liberal modell, som i Danmark, kan være et bedre alternativ, og i hvilke grad det kan få betydning for den særnorske idrettsbevegelsen. Finnes det en optimal løsning for å organisere samarbeidet mellom det kommersielle og toppfotballen i Norge?

NFF mener en ny modell bør basere seg på den danske. Derfor ønsket jeg først og fremst å studere hvordan den har fungert hos vår skandinaviske nabo. Likevel, for nødvendighetens skyld, må jeg også vurdere andre modeller. Den rene aksjeselskapsmodell i England får derimot mindre oppmerksomhet fordi det er svært usannsynlig at det blir veien for norsk fotball.

2.2 Valg av metode

Skal man tillate aksjeselskaper å delta i seriespill vil det altså kreve en endring av det nasjonale regelverket. Derfor tar oppgaven utgangspunkt i det relevante juridiske rammeverket til fotballen. Til det brukes juridisk metode, hvor målet er å finne regelgiverens meningsinnhold. Metoden kan brukes til å gjøre rede for hva man bygger på og hvordan man resonnerer når man tar standpunkt til rettsspørsmål⁵. Jeg bygger på ordlyden i regelverket og følger lovteksten slik den er lagt opp.

Oppgaven tar for seg nasjonale og internasjonale lover og bestemmelser. Første ser jeg på det internasjonale regelverket, og så videre på NIF og NFF sine lovverk. Etterpå beskrives dualmodellen, Danmarks modell samt det mest relevante av DBUs lover (danske

⁵ ”Den juridiske tankemåten” - UiB

fotballforbundet). For å få frem ulike meninger om temaet og gjeldende regelverk har jeg benyttet meg dokumentundersøkelse og kvalitative intervju som metode (Jackobsen 2005).

Dokumentundersøkelse er såkalt sekundærdata, og det er viktig å ha et kritisk forhold til hvilke kilder man bruker, siden dette er informasjon samlet inn av andre. Hovedproblemet med sekundærdata er om vi kan stole på kilden, eller om informasjonen kan være samlet inn for en helt annen hensikt enn det vi ønsker å benytte den til. Her er det viktig å sjekke troverdigheten til kilden på forhånd. En annen svakhet ved nedtegnede kilder er at de er mye mindre spontane, fordi de er mer reflekterte og gjennomtenkte. Det kan være både styrke og svakhet, men mindre spontanitet kan bety at informasjonen kan være forvridd og ”forfalsket” for å gi et spesielt inntrykk, men det kan også bety at den er mer gjennomtenkt og bearbeidet. (Jackobsen 2005).

Jeg har i begrenset grad benyttet meg av kvalitative intervju. Jeg fant det hensiktsmessig å gjennomføre intervju med to relevante kilder fra hver sin nøkkelorganisasjon i de to respektive landene, Norge og Danmark, for å få en faglig vurdering. Metoden samler inn data gjennom ord som i sammenheng formidler tanker og meninger, som kan brukes for flest mulig nyanser rundt temaet og problemstillingen. Det var viktig ikke å stille ledende spørsmål i intervjuene, samt strukturere dem i mindre grad på forhånd. Dette for å holde en viss åpenhet for å få frem detaljer som kunne hjelpe med å finne viktige opplysninger til diskusjonsdelen. (Jackobsen 2005).

3.0 Juridisk tilnærming

Kjennetegnene til forening og aksjeselskap

3.1 Forening som organisasjonsform

En forening kan beskrives som en selveiende sammenslutning av medlemmer. Foreningen skal fremme ett eller flere formål av ideell, politisk eller annen art. Overskudd i foreningen kan ikke deles ut til medlemmer, ei heller kan formue eller gjeld. I motsetning til i et aksjeselskap, hvor eiere kan ta utbytte fra selskapet⁶.

Medlemmene deltar i beslutninger som bestemmes gjennom foreningens øverste organ, årsmøtet. På årsmøtet har alle medlemmer møterett og stemmerett, og det er her det velges styremedlemmer. Det er vanlig at en forening har et styre. Hvis foreningen driver næringsvirksomhet, skal den registreres i Folkeregisteret. Det finnes ingen egen foreningslov. Derfor er det viktig å lage gode vedtekter. Det er vedtektene som sier noe om hvordan foreningen skal driftes⁷.

Forening som organisasjonsform er basert på frivillig medlemskap og demokratiske valg av styrer, komiteer og ledere. Ledernes makt er ikke knyttet til spesielle økonomiske eller politiske organisasjoner eller posisjoner, slik det ofte er i et aksjeselskap. Den er basert på medlemmenes tillit. Lederne er derfor ofte tillitsvalgte som ellers i frivillige organisasjoner. (Gammelsæter & Ohr 2002).

3.2 Aksjeselskap som organisasjonsform

Et aksjeselskap (AS) er et selskap hvor eierne har betalt inn en aksjekapital fordelt på aksjer i selskapet. AS-et er eid av aksjonærene/investorene⁸. Med aksjeselskap, jf. § 1-1 (2) i aksjeloven, forstås ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov, jf. asl. § 1-1 (2). Eierne i aksjeselskapet har i utgangspunktet bare mulighet til å tape det aksjeinnskuddet som vedkommende har betalt inn til selskapet. De plikter heller ikke å gjøre innskudd i selskapet på senere

⁶ Brønnøysundregistrene - Hva er en forening?

⁷ Altinn - Forening

⁸ Altinn - Aksjeselskap (AS)

tidspunkt. Kreditorerne kan bare gå til selskapet med sine krav. Derfor er det en rekke regler i aksjeloven som begrenser eiernes adgang til å ta ut penger fra selskapet.

Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet, jf. § 5-1 i aksjeloven. I henhold til aksjeloven skal aksjeselskaper seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår holde ordinær generalforsamling. På den ordinære generalforsamlingen skal saker som årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte, godkjennes og avgjøres – samt andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen, jf. § 5-5 (1) og (2) i asl. Styret kan utpeke en direktør i selskapet, som har det daglige lederansvaret for selskapet. En slik tredeling av makten gir på den ene siden makten til aksjonærene gjennom sitt eierskap, og på den andre siden sikrer den balanse i makten slik at enkeltpersoner ikke kan velte et selskap, fordi de blir "kontrollert" av andre i selskapet. Såkalte "corporate governance" – maktens tredeling, som Sperling, Nordskilde & Bergander (2010) beskriver det.

Årsmøtet i et AS er ikke ulikt fra et foreningsårsmøte, men hvor hver aksje gir en stemme med mindre noe annet kommer frem av loven eller vedtektene, jf. asl. § 5-3 (1), kan et aksjeselskap likevel innføre egne bestemmelser som kan svare til idrettens bestemmelser. Så lenge man oppfyller minstekravet til vedtektene, jf. asl. § 2-2. Vedtektene kan blant annet regulere stemmeretten eller i hvilken grad en kan skaffe aksjeeierne et økonomisk utbytte, slik at det ikke vil være i strid med idrettsforeningens bestemmelser.

4.0 Det juridiske rammeverket

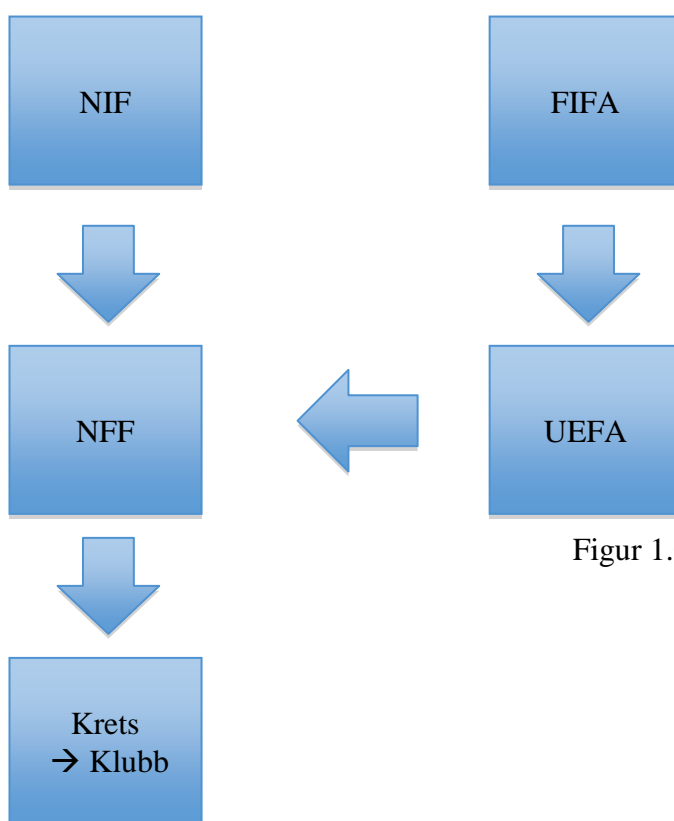
4.1 Introduksjon

Den organiserte idrett i Norge er underlagt paraplyorganisasjonen Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités lov. NIFs ting er norsk idretts høyeste myndighet, jf. § 1-1 (2) i NIFs lov. Ifølge samme paragraf skal NIF være en frivillig, partipolitisk nøytral og uavhengig organisasjon. I henhold til § 1-1 (3), hører følgende organisasjonsledd under NIF: Særforbund, som Norges Fotballforbund, idrettskretser, særkretser/regioner, idrettsråd og idrettslag.

Et særforbund består av de lag som dyrker vedkommende idrett, og som etter å ha blitt tatt opp i NIF har søkt om og fått medlemskap i særforbundet (Kjenner 2012). Ifølge NIFs lov § 3-4 (1) og § 6-3 er det Idrettstinget som behandler søknader fra særforbund om tilknytning til NIF som medlemsorganisasjon. Organisasjonen som søker om medlemskap i NIF, må i henhold til § 3 ha et nasjonalt ansvar for den aktuelle aktiviteten.

Organisasjonen og dens lagenheter må bygge sin virksomhet på normer og lover som kan aksepteres innenfor de rammene NIFs lov og lovnormer setter.

De aller fleste norske idrettsklubber er medlem i NIF og i deres respektive særforbund. Det må de være å kunne ta del i deres konkurranser. De aller fleste særforbund er igjen organisert i et internasjonalt særidrettsforbund, som er høyeste myndighet for sin idrett i internasjonal sammenheng (Kjenner 2012).

Figur 1.0.: Fotballens organisasjonstre.

4.2 FIFA og UEFA

Som man ser i figur 1.0 er NFF underlagt de to internasjonale organene FIFA og UEFA. Det internasjonale fotballforbundet FIFA er øverste myndighet i fotballverdenen. Det er FIFA som foretar lovendringer og vedtekter som er gjeldene for alle tilknyttet FIFA og dens konføderasjoner⁹. De organiserer også sine egne internasjonale konkurranser.

Hvert forbund som er ansvarlig for å organisere fotball i sitt land kan bli medlem av FIFA i henhold til FIFA-statuttene art. 10 (1) og (2). Medlemskap blir bare innvilget dersom forbundet er medlem av en konføderasjon. Et forbund må alltid innrette seg etter FIFA-statuttene, reguleringer og avgjørelser gjort av FIFA og dens konføderasjoner, i henhold til art. 10 (4). Et forbunds egne bestemmelser må stemme overens med FIFA og sin konføderasjons regelverk. Det samme gjelder for et forbunds tilknyttede klubber. I noen land kan det være avvik fordi medlemmer også må ta utgangspunkt i nasjonal lovgivning. På en annen side går FIFA og UEFAs lovverk foran om vi skal delta i deres arrangement internasjonalt.

I FIFAs statutter står det i kapittel 2 art. 17 (1) at hvert medlem (forbund) skal styre egne forhold uavhengig og uten påvirkning av tredjeparter. Hvert forbund skal også sikre at tilsluttede organisasjonsledd (klubber) kan ta alle avgjørelser i saker vedrørende medlemskap uavhengig av en tredje part. Forpliktelsen gjelder uavhengig av klubbens selskapsstruktur, og krever at hvert medlem skal sørge for at verken en personlig eller juridisk person (inkludert holdingselskaper og datterselskaper) utøver noe kontroll over mer enn en klubb når integriteten til enhver kamp eller konkurranse kan være truet, jf. art. 18 (2).

I FIFAs *Club Licensing Regulations* heter det at fotballklubber i dag ikke bare er et idrettslag, men en bedrift som økende grad er i kontakt med andre interessenter som media, sponsorer, leverandører, kommersielle partnere, lokalsamfunnet og i noen tilfeller aksjeeierne av fotballklubben. Derfor oppfordrer FIFA sine underordnede til å søke spesialister fra forskjellige økonomiske felt og industrier. Slik kan fotballindustrien hente ekspertise og ressurser for å tilfredsstille behov og krav stilt av deltakere og interessenter i fotballen, som bør behandles som kunder, ifølge FIFA. Fotballklubber operer allerede i et marked med høy konkurranse og de er i økende grad involvert i økonomisk konkurranse.

⁹ Forbund med FIFA-tilsluttede nasjonale forbund, som tilhører samme kontinent. F.eks.: UEFA.

Klubbene må styrke lønnsomheten i det lange løp. Fotballklubber bør se etter nye og forskjellige kilder for inntekt i tillegg til eksisterende for å bli mer uavhengig av inntektene fra klubbens sportslige suksess og ha større sjanser for å fungere som en vellykket finansiell enhet. Fotballklubber trenger råd fra profesjonelle, eksperter og innovative mennesker som kan tilføre andre ferdigheter og kunnskap til klubben, som igjen kan tilfredsstille de nye behovene og kravene i dagens fotball, jf. art 8.1 (2).

I UEFAs *Club Lisencing and Financial Fair play regulations* art. 12 (1) står det at en lisenssøker må være en fotballklubb. En egen juridisk enhet med ansvar for et fotballag som deltar i nasjonale eller internasjonale konkurranser. Laget må enten være registrert medlem av et medlemsforbund av UEFA og/eller dets tilknyttede liga, eller ha et kontraktsforhold med et registrert medlem (fotballselskap). Videre i art. 12 (2) heter det at medlemskapet og avtaleforholdet må, i starten av lisenssesongen, ha vart i minst tre år.

Hvis lisenssøkeren er et fotballselskap som definert i art. 12 (1), må selskapet vise til en skriftlig kontrakt tildelt rettighet med en registrert medlemsklubb, jf. art 45 (1). Kontrakten må fastsette et minimum kriterier som kommer frem av art 45 (2) hvor blant annet fotballselskapet er pliktet til å overholde gjeldende lover, forskrifter, direktiver og beslutninger FIFA, UEFA og UEFAs medlemsforeninger og deres tilknyttede liga har. Kontrakten for tildelingen av rettigheter og enhver endring må også godkjennes av UEFAs medlemsforeninger og/eller tilknyttede liga, jf. art. 45 (3).

I henhold til FIFA og UEFAs bestemmelser er det altså åpent for fotballselskaper å inngå samarbeid med klubber, så lenge selskapet innretter seg etter de samme lover og bestemmelser som for andre organisasjonsledd. I art. 45 (2) bokstav e står det at idrettsforeningen må ha forbeholdt retten til å godkjenne navnet fotballselskapet ønsker å delta under.

4.3 NIFs lov

Organisasjonen NIF skal være en positiv verdiskaper for individ og samfunn og dermed styrke sin posisjon som folkebevegelse og drivkraft i samfunnet, jf. § 1-2 (2) i NIFs lov. I paragraf 1-2 (3), heter det at organisasjonens arbeid skal preges av frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd. All idrettslig aktivitet skal bygge på grunnverdier som idretts glede, felleskap, helse og ærlighet. Ifølge § 1-3 skal NIFs formål søkes nådd gjennom samarbeid med medlemmer i idrettslag, med organisasjonsledd og med offentlige myndigheter, næringslivet og organisasjoner utenfor idretten, innenfor de rammer som gjelder for idretten nasjonalt og i IOCs og IPCs regelverk.

Endringer i NIFs lov vedtas på ordinært eller ekstraordinært ting. Lovendringer skal være oppført på saklisten og krever 2/3-dels flertall av de avgitte stemmer. Endringer i NIFs lov trer i kraft umiddelbart dersom vedtaket ikke sier noe annet, jf. § 1-5 i NIFs lovverk.

Forholdet mellom idretten og næringslivet reguleres i kapittel 13 i NIFs lov. Ifølge paragraf 13-1 skal idretten ivareta idrettens særtrekk og ideelle verdigrunnlag ved samarbeid med kommersielle aktører. § 13-2 (Idrettens frie stilling) sier at ved inngåelse av avtaler og etablering av samarbeid med næringslivet skal NIF og tilsluttende organisasjonsledd ta vare på sin frie stilling, derunder opprettholde sin posisjon som et selveiende og frittstående rettssubjekt. Ifølge § 13-2 (2) skal organisasjonsleddene beholde bestemmende myndighet over alle forhold knyttet til medlemskapet og den sportslige aktiviteten.

NIFs krav til idrettens avtaler og samarbeid med næringslivet er at de skal være i overensstemmelse med idrettens regelverk og etiske grunnverdier, jf. § 13-3 (1). Slik kravet også er fra UEFA. Inngåelse av avtaler og etablering av samarbeid mellom idretten og næringslivet skal skje skriftlig. Kun organisasjonsledd kan være part i slike avtaler/samarbeid med mindre annet fremgår av NIFs lov § 14-4 (2), jf. § 13-3 (3).

§ 13-3 (4) i NIFs lov, sier at en henvisning til idrettens regelverk skal inntas i alle avtaler/samarbeidsforhold, og det skal der fremkomme at bestemmelser i tilfelle motstrid skal fortolkes i samsvar med idrettens regelverk. Organisasjonsledd skal gjøre avtalemotpart/samarbeidspartner oppmerksom på idrettens regelverk.

Et idrettslag kan la andre forvalte deler av idrettslagets virksomhet i henhold til § 13-4 i NIFs lov. Ifølge § 13-4 (2), ved inngåelse av avtaler og etablering av samarbeid hvor et idrettslag lar andre forvalte hele eller deler av idrettslagets virksomhet, skal idrettslaget:

- opprettholde sin posisjon som et selveiende og frittstående idrettslag,
- ikke direkte eller indirekte overføre rettigheter eller beslutningsmyndighet over idrettslagets sportslige virksomhet til avtaleparten,
- beholde alle de inntekter idrettslaget oppbærer som er knyttet til idrettslagets medlemskap i NIF,
- ha rett til å utnevne minst en representant i avtalepartens styre,
- besørge at idrettslaget er part, herunder arbeidsgiver og oppdragsgiver mv, i alle avtaler som vedrører idrettslagets sportslige virksomhet,
- sikre at avtalen/samarbeidet er tidsbegrenset med balanserte oppsigelsesvilkår, og
- til enhver tid påse at avtalen/samarbeidet etterleveres i henhold til særforbundets bestemmelser, jfr. § 13-3.

I henhold til § 13-4 (3) skal inngåelser av avtaler/samarbeid som nevnt over forhåndsgodkjennes av idrettslagets årsmøte, samt at idrettslaget må innhente godkjenning fra særforbund før samarbeidet etableres.

Organisasjonsledd av NIF har mulighet til å lage egne bestemmelser, bare de er i tråd med NIFs og overordnede, internasjonale organisasjoners bestemmelser. I tilfelle organisasjonsledd har lovbestemmelser som er i strid med bestemmelser i NIFs lov, går NIFs lov foran, jf. § 2-2.

4.4 NFFs lov, og forbundsstyrets bestemmelser om kommersielt/administrativt samarbeid

Kapittel 14 i NFFs lov inneholder bestemmelser om avtaler og samarbeid mellom idrettens organisasjonsledd og næringsliv. Kapitlet er identisk med kapittel 13 i NIFs lov. NFFs bestemmelser er dermed ikke i strid med NIFs lov.

NFF har imidlertid utarbeidet ”Forbundsstyrets bestemmelser om kommersielt og/eller administrativt samarbeid mellom klubb/idrettslag og selskap”. Bestemmelsene er gitt med hjemmel i NFFs lov § 8-4, jf. § 8-2 og NIFs lov § 13-3. Formålet er at bestemmelsene skal tydeliggjøre rollefordelingen og ansvarsforholdene mellom klubb og selskap. I bestemmelsene står det at behovet for tilførsel av ekstern kapital til fotballen og investorenes ønske om forutsigbarhet og påvirkningsmuligheter anerkjennes.

Under punkt 3, heter det at bestemmelsene gjelder avtaler mellom klubb/idrettslag og selskap om ansvaret for kostnadssiden ved klubbens drift, samt retten til å motta nærmere avtalte inntekter fra klubbens drift. Bestemmelsene gjelder ikke sponsoravtaler og disposisjoner/avtaler uten forpliktende motytelser fra klubb (gave).

Under punkt 4 (”Avtalepartene og forholdet til idrettens regelverk”) understrekes det at klubb og selskap er ulike juridiske personer med forskjellige oppgaver og formål. Det presiseres at klubben er et selveiende og frittstående idrettslag med utelukkende personlige medlemmer. I henhold til punkt 4 (3) kan klubber som er egen juridisk enhet (en fotballklubb eller et allianseidrettslag hvor toppfotballen er en adskilt enhet) altså inngå en skriftlig samarbeidsavtale med ett selskap. Klubben skal før avtaleinngåelse gjøre selskapet kjent med de rettigheter og forpliktelser som følger av disse bestemmelsene. Disse skal være en del av avtalen. Avtalens øvrige innhold kan ikke være i strid med disse bestemmelsene. Selskapet må ha forretningssted i Norge og skal være underlagt norsk selskapslovgivning. Selskapet kan ikke ha vedtekter eller drive virksomhet som er i strid med klubbens eller overordnede idrettsmyndigheters lover, regelverk, instruksjoner eller etiske verdier.

I punkt 5 understrekes det at klubben skal ivareta sin frie stilling i samsvar med bestemmelsene i NFFs lov § 14-1 – den skal være fri til å fatte selvstendige beslutninger i alle spørsmål knyttet til medlemskapet i NFF og NIF og den sportslige aktiviteten. Klubben er sjøl ansvarlig for at den ikke gir selskapet mulighet til å påvirke rettigheter og

pplikter som følger av medlemskapet i NFF. Videre heter det at klubbens styre skal ha den overordnede sportslige ledelsen. Rettigheter og plikter kan ikke overføres til noen utenfor klubben. Klubben kan derunder ikke delegere den generelle myndigheten til å inngå avtaler om den sportslige virksomheten i klubben.

Den sportslige virksomheten skal driftes og administreres fullt og helt av klubben, i henhold til punkt 8. Med sportslig virksomhet forstås alle forhold som knytter seg til fotballaktivitet for klubben. Det kan være fastsettelse av sportslige mål, avgjørelser knyttet til overganger og leie/utleie av spillere, ansettelse av de som skal arbeide i og med den sportslige virksomheten, eller fastsettelse og behandling av medlemmenes og ansattes rettigheter og plikter overfor klubb. Lagets spillere, trenere og sportslige apparat skal være ansatt i klubben.

I henhold til punkt 5 skal et samarbeidende selskap ikke direkte eller indirekte ha mulighet til å påvirke ledelse, administrasjon eller sportslige prestasjoner i to eller flere lag som deltar i samme konkurranse. Dersom det foreligger avtaler som gir selskapet slik mulighet, kan selskapet kun gjøre rettigheter gjeldende etter den første godkjente avtalen.

Punkt 7 tillater at klubben kan la hele eller deler av sin kommersielle virksomhet bli drevet av selskapet. Under samme punkt kommer det frem hva som menes med kommersiell virksomhet. Det kan også avtales at alle eller bestemte deler av inntekter klubb mottar gjennom bestemte aktiviteter skal overføres fra klubb til AS. Inntekter fra annet frivillig arbeid, medlemskontingenter og aktivitetstilskudd og andre offentlige tilskudd som er ment å understøtte barne- og ungdomsfotball kan ikke overføres til selskapet. Som motytelser skal selskapet dekke hele eller bestemte deler av kostnadene for klubbens drift. Selskapet skal dokumentere at det har soliditet og likviditet til å kunne håndtere de forpliktelser klubben har påtatt seg og kommer til å påta seg for de kommende 12 måneder innenfor omforente rammer. Om det ikke kan dokumenteres av selskapet kan det være grunnlag for reforhandling eller heving av avtalen, jf. punkt 6.

I henhold til punkt 6 skal klubben ha rett til å velge minst to representanter til styret i det samarbeidende selskapet.

4.5 Dualmodellen

Svak økonomi i norske klubber gjorde at NFF tidlig på 90-tallet måtte skjerpe kravene til klubbene. Gjennom en obligatorisk profflisensordning ble det stilt økonomiske krav for å kunne delta i de øverste divisjonene, og den særegne norske ”dualmodellen” vokste frem som et middel til å skaffe risikokapital. Den såkalte profesjonaliseringen kom som et resultat av at pengene strømmet inn i eliteseriekubbene i stadig større mengder. Dette var ikke organiseringens skyld alene, men lag gjorde det bra internasjonalt og spillere som ble solgt ut presterte. Det åpnet seg gode muligheter for å tjene på spillersalg. Dette tiltrakk seg interesse fra investorer som begynte å øyne håp om en ny næring der ”kjøp billig, selg dyrt” var mulig. Utover 90-tallet skulle så å si de fleste norske toppklubber driftes etter denne modellen. (Gammelsæter & Ohr 2002). En idrettsklubb og ett samarbeidende selskap – som vi har sett reguleres av NIFs lov om kommersiell virksomhet i idretten.

Idrettslaget kan ikke direkte eller indirekte overføre rettigheter eller beslutningsmyndighet over idrettslagets sportslige virksomhet til avtaleparten, og de skal beholde alle de inntekter idrettslaget oppebærer som er knyttet til idrettslagets medlemskap i NIF, jf. § 13-4 (2) i NIFs lov. I henhold til punkt 7 i forbundsstyrets bestemmelser om samarbeid med kommersiell virksomhet, kan klubben la hele eller deler av sin kommersielle virksomhet bli drevet av selskapet. Som motytelse skal selskapet dekke hele eller bestemte deler av kostnadene for klubbens drift. Det skjer altså en overføring av rettigheter fra klubb til selskap, som selskapet yter penger for. Mediefokus, publikumsinntekter, reklamepotensialet og TV-inntekter, samt spill i Europa og derav spillersalg, er av inntektsmulighetene som har gjort det attraktivt for investorer å gå inn i samarbeidende AS (Gammelsæter & Ohr 2002).

Fotballspillerne og klubbens sportslige apparat skal være ansatt i idrettsklubben, i henhold til punkt 8 i forbundsstyrets bestemmelser om samarbeid med kommersiell virksomhet, mens resten av klubbapparatet kan være tilknyttet klubbens samarbeidende selskap. De administrativt ansatte, markeds- og medieavdelingen, alt som har med driften utenom det som skjer på treningsfeltet, kan være organisert gjennom klubbens AS. Den todelte modellen skal altså skille mellom den sportslige og den kommersielle delen av fotballklubben. De to organisasjonene er to forskjellige juridiske enheter, med to forskjellige styrever.

Tradisjonelt er fotball frivillig og ideelt arbeid, slik det fremdeles er i de aller fleste av NFFs medlemslag. Etter aksjeselskapenes inntog, kom raskt kravet om at kapitaleierne også måtte få styre over den sportslige eliten. På denne måten ville man kunne rendyrke toppfotballen som næringsvirksomhet. Norsk fotball slites mellom ideen om fotballklubben som en underholdningsbedrift i et fritt marked og idrettsforeningens tradisjoner bygd på frivillighet, medlemskap og demokratiske styringsmekanismer. (Gammelsæter & Ohr 2002).

Med investorkapitalen som et som et grunnleggende økonomisk fundament i mange klubber er spørsmålet reist om ikke klubbene heller burde organiseres som aksjeselskaper der eierne også kan få råderett over de sportslige beslutninger (Gammelsæter & Ohr, 2002).

4.6 Dansk lov

Allerede i 1978 fjernet fotballforbundet i Danmark restriksjonene for profesjonalisering, og åpnet samtidig opp for å la en tredjepart få bruksrett på klubbens lisens (Gammelsæter 2009). Reglementet er fortsatt det samme - åpent for at en ekstern, kommersiell bedrift kan ta over lisensen til en fotballklubb.

I henhold til DBUs lov § 5.2.3 menes en tredjepart her alle som i medhold av § 17-4 (2), har fått en klubbs tillatelse til å drive kontraktfotball stilt til rådighet. I henhold til § 17-4 (1) i DBUs lover, er det en generalsekretærs oppgave å motta søknader samt innvilge tillatelse til at en klubb kan etablere og drive en avdeling for spillere med profesjonelle kontrakter, hvor det er krav om at klubb skal ha en egen ungdomsavdeling. Det er også hans oppgave å motta søknader fra klubber samt utstede nødvendig tillatelse til at en kontraktsklubb kan inngå avtale med tredjemann for å stille sin tillatelse til å drive som kontraktsklubb til rådighet, jf. § 17-4 (2). Det er et ufravikelig vilkår at tredjemenn (samt deres spillere, trenere, ledere) aksepterer og underlegger seg de samme lover, bestemmelser og myndigheter som enhver annen klubb og organisasjon som tilhører DBU.

I DBUs lov for samarbeidsavtale mellom klubb og aksjeselskap § 10, heter det at samarbeidsavtalen, der aksjeselskap har rett til å benytte klubbs lisens til å drive kontraktfotball, er uoppsigelige, så lenge AS eksiterer og benytter tillatelsen til å drive

kontraktfotball. Ved vesentlig misligholdstilfelle er klubbens ledelse dog berettiget til å bringe samarbeidsavtalen med AS til opphør etter skriftlig varsel på forhånd. I henhold til § 10 kan også vesentlige endringer i avtalen mellom klubb og selskap skje først når forslag om en eventuell endring er godkjent av generalforsamlingen med kvalifisert majoritet som anført i § 9.

Lisensen som går fra klubb til selskap (som regel et AS) er ikke omsettelig. Klubb og AS er egne juridiske enheter, hvor klubb typisk er breddedelen av idrettslaget med anlegget og frivilligheten, mens selskapet driver toppfotballen med lisens til å drive fra klubb.

Klubbene i de tre øverste divisjonene kan organisere toppfotballen i selskapsform (Nordhaug 2015). Våren 2016 var alle klubbene i Superligaen (nivå 1) og 1. divisjon (nivå 2) i et kontraktsforhold med et selskap. Også i 2. divisjon var halvparten av klubbene organisert slik¹⁰.

I tillegg til kravet om at toppfotballen skal ha en ungdomsavdeling, har DBU stilt diverse økonomiske minstekrav for å drive kontraktfotball. Kontraktfotballag og de som mottar lisens til å drive slik, kan heller ikke yte bistand eller delta i turneringer som ikke tilhører DBU¹¹.

¹⁰ Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i dansk fotball fra 11.04.2016

¹¹ "Ny AS-modell" - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

5.0 Diskusjon

Idrettsforbundets lovverk setter i dag en bom for at norske klubber kan organisere seg fullt og helt som aksjeselskaper. Likevel er det noen som mener at dualmodellen i praksis fungerer som en rein aksjeselskapsmodell (Josimar 2016), og noen mener at dualmodellen bare er et steg på vei i retning en AS-modell (Gammelsæter & Ohr 2002).

Forskjellen på norsk og dansk lov, som vi tidligere har kikket på, er at man i Danmark har mulighet til å skille ut toppfotballen ved å la et aksjeselskap ta over lisensen for en bestemt tidsperiode, jf. § 17-4 (2) i DBUs lov. Dette gir AS-et full styring over toppfotballen. Den norske modellen er også åpen for samarbeid med aksjeselskaper, men avgjørelser og rettigheter til den sportslige aktiviteten skal fullt og helt ligge hos klubben, jf. pkt. 8-4 (2) i NFFs lov. En tredjepart kan ikke få overført noe av rettighetene til lisensen som klubben har. Dualmodellen tillater bare klubb å overføre rettigheter til den kommersielle virksomheten (reklame, sponsormidler, medieinntekter etc.) til en tredjepart. Vi har på en måte funnet en plass i midten av foreningsmodellen og en AS-modell. Likevel er ikke dette praksis i norske klubber. En investor i en eliteserieklubb bekreftet sjøl at det er investorene som sitter med makta, og at de stadig ble mer aktive i driften av klubben (Mauren 2007).

5.1 Danmark vs. England

Både Danmark og England har en aksjeselskapsmodell, men de er samtidig ulike. Mens engelske klubber kan bli kjøpt opp av private eiere, sikrer man seg i Danmark, ved at topp og bredde skilles ut i to juridiske enheter, at breddeklubb ikke vil forsvinne dersom toppfotballsatsingen gjennom AS-et skulle gå konkurs. Breddeklubben beholder sin sjølstendighet, og vil ved et slikt scenario ikke forsvinne, slik man har sett tilfeller av i engelsk fotball.

16 av de 20 klubbene i engelske Premier League (PL) er blant dagens 30 rikeste i verden. Dette skyldes blant annet skyhøye TV-inntekter. Men den populære ligaen og den engelske fotball har måttet ta konsekvensene av denne kommersialiseringen. Fotballsupporterne sitter igjen med rekordhøye billettpriser og betalings-TV, og velger heller å dra på amatørkamper i lavere divisjoner. Alle de 20 klubbene i PL er eid av private investorer. Av de 92 klubbene i de fire øverste divisjonene, er det bare fire-fem klubber på fjerde nivå som er kontrollert av supporterne. Flere klubber styres av eiere som holder til i skatteparadiser og ikke ønsker for mye åpenhet om sin egen økonomi. (Madsen 2016).

Portsmouth FC er et eksempel på hvordan det kan gå med klubber som faller i hendene på feil eier. Klubben skiftet eier(e) hyppig etter 2006, og på et tidspunkt var klubben eid av et syndikat som ingen egentlig visste hvem var. På fem år gikk klubben fra å vinne FA-cupen og kvalifisere seg til Europa, til å være konkurs, ødelagt og nederst i divisjonssystemet. (Madsen 2016). Wimbledon FC er et annet eksempel. På slutten av 80-tallet måtte klubben forlate sitt historiske hjem, Plough Lane, som ikke tilfredstilte kravene til PL. På 90-tallet var derfor Wimbledon en klubb som lette etter nytt hjem. I 2002 ble det klart at fotballforbundet lot klubbens eiere flytte Wimbledon til en annen by. Supporterne følte naturlig nok at noe hadde stukket av med klubben deres, og startet da opp en ny klubb, AFC Wimbledon, i området klubben flyttet fra. Wimbledon FC skiftet året etter navn til MK Dons. De to klubbene strides i dag om hvem som er Wimbledon FCs etterfølger, sjøl om Wimbledon FC og MK Dons juridisk sett er samme klubb (Sivertsen 2013).

Gammelsæter & Ohr (2002) skriver at aksjeeiere i England har fått den makten mange norske investorer har etterlyst, og at blant andre opprinnelige lokale og lojale aksjeeiere har skodd seg godt på salg av klubbaksjer til for eksempel medieselskaper. De mener dette er et mulig scenario også i Norge, sjøl om at gevinstpotensialet på kort sikt er mikroskopisk. Staavi (2015) frykter at en AS-modell kan føre til at større utenlandske selskaper kan se at man i Norge relativt billig kan komme nær den gullkantede inngangsbilletten til Champions League.

Å tillate at klubber organiserer seg som aksjeselskaper og tas opp som medlemmer i NFF, vil bryte radikalt med den nordiske idrettsmodellen. En rein aksjeselskapsmodell vil medføre økt risiko for at en klubb kan forsvinne, slik som Portsmouth på mange måter gjorde. Derfor tror jeg Danmark sin mer restriktive modell vil være et fornuftig steg å ta for oss. Klubben slik vi kjenner den beholder sin fotballpolitiske myndighet, samtidig som AS-et får mulighet til å ivareta den profesjonelle driften. Toppfotballstyre får forvalte det man har investert penger i og har en direkte interesse i at blir forvaltet på beste mulig vis. Gjennom lisensordningen, vil også breddeklubb beholde innflytelse i toppfotball ved å være representert i deres styre. Lisensen selskapet leier blir også et sikkerhetsnett for moderklubben, et sikkerhetsnett modellen i England ikke gir. Ved en konkurs i AS-et, vil breddeklubben bestå som den har gjort, men man blir nødt å bygge opp toppfotballsatsningen fra bunnen.

Årsaken til at man ønsket å beholde de medlemsstyrte klubbene var for å sikre fotballens sjølråderett via medlemskapet i NIF. Det vil man fortsatt beholde med en dansk modell. Ved å slippe til aksjeselskaper som deltar i de store ligaene, kan det etter norske fotballsupporteres syn ødelegge for det som gjør at norsk idrett har så stor oppslutning: lokal forankring, lokalt eierskap og folkelighet (Johnsen 2015). I snitt stiller 150 frivillige personer opp per kamp i norsk eliteserie for å hjelpe til med arrangementet. Omfanget av denne aktivitet kan beregnes til rundt seks årsverk per klubb i øverste divisjon. Verdien totalt, inkludert nivå to, estimeres til 70 millioner årlig. Verdien av dugnadsarbeid og annen frivillighet ble anslått å være verd ni millioner for eliteserien i 2012 (Norsk Toppfotball 2016). Det er selvsagt en fare at man som selskap kan oppleve mindre dugnadsinnsats, men det vil alltid være en klubb med tett tilknytning til selskapet. Det vil bli lagt opp til at klubb kan bidra med dugnadsinnsats til selskapet, og at selskap kan kompensere klubb for dette arbeidet. Slikt kan være aktuelt som del av avtale mellom klubb og AS¹². I Danmark får klubbene mindre økonomiske støtte fra det offentlige og sitt lokalmiljø, sammenlignet med Norge og Sverige¹³. Mitt inntrykk er at vi ikke har det samme skille mellom bredde- og toppfotballen i Norge som i Danmark, og det må vi sørge for at ikke blir større. Det er uansett breddedelen av norsk idrett som finansierens av det offentlige i dag.

Dette vil ikke være en tvunget modell, og klubb vil fortsatt kunne spille som klubb i ligaen. AS-et blir ikke medlem av NIF eller NFF, men gis rett til å delta i NFFs divisjonssystem. Noen frykter et AS vil oppleve mindre tilslutning, der er det viktig å vurdere opp mot land hvor AS deltar i ligaen. Dersom Idrettstinget bestemmer å endre lovverket, blir det svært viktig å regulere en slik avtale mellom klubb og AS. Klarer man å inngå samarbeid der selskap bygger på en klubbs profil, vil det sikre at omdømme og de verdiene *klubb* er kjent for også videreføres i AS-et. Om dette arbeidet tas seriøst fra begge parter, og reguleres gjennom avtale som forbund må godkjenne, kan det være et virkemiddel for å hindre et større skille mellom bredde og topp. Slik kan et AS forsterke tilhørigheten til klubbens supportere. Klubbene vil beholde sine demokratiske rettigheter i norsk idrett, men det vil bli enda viktigere å ivareta en sterk binding til klubb.

¹² Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i norsk fotball fra 07.04.2016

¹³ Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i dansk fotball fra 11.04.2016

5.2 "50+1"-modellen

"50+1"-modellen er en annen aktuell modell, som man finner varianter av både i Sverige og Tyskland. Dette er også en modell som begrenser investorenes innflytelse, ved at klubb skal ha aksjemajoritet i aksjeselskapet. Reguleringene skal sikre at vanlige medlemmer har majoritetseierskapet. Dette for sikre en tydelig sammenheng mellom den demokratiske idretten og toppidretten. Tor-Kristian Karlsen har jobbet som administrerende direktør i den europeiske storklubben Monaco, og er nå ansatt som sportsdirektør i den israelske toppklubben Maccabi Haifa¹⁴. Han viser til arbeidserfaring med klubb- og forretningsstyre i Tyskland ("50+1"-modellen), og forteller at den reelle makten også der ligger hos de med pengene (Josimar 2016). Kravet om aksjemajoritet gir også utfordringer ved fremtidige emisjoner i selskapet. Om klubb ikke kan stille kapital til rådighet, og aksjefordelingen allerede er så utvannet som mulig, vil enheten være låst, og en emisjon ikke være mulig. Fordelen med en slik modell er at man sikrer at klubben alltid har denne majoriteten i selskapet, samt at den trekkes frem som positiv for den langsiktige klubbdriften¹⁵.

Svensk fotball er blant annet blitt kritisert for at foreningstankegangen har bitt seg fast, og at det gjør det vanskelig å utvikle svensk fotball til en større forretning slik som i Danmark. Den svenske "50+1"-modell gjør det vanskelig å få en mer profesjonell ledelse av klubbene, og gjør at Sverige, som en stor fotballnasjon, kommer bak utviklingen som eksempelvis dansk fotball har hatt (Sperling, Nordskilde & Bergander 2010). Tor-Kristian Karlsen, som også har jobbet som sportsdirektør i norsk toppfotball, påpeker at en forening ikke fungerer som næringslivet ellers. I en forening er det ofte tilfeldig hvilke mennesker som kommer inn i ulike posisjoner. Frivillige og "vanlige" folk blir valgt inn gjennom demokratiske prosesser, og har nødvendigvis ikke de egenskapene og den kompetanse som skal til for å drive en fotballklubb. Karlsen mener det er viktig å skille mellom amatør og profesjonell idrett, og at problemene kan oppstå når folk fra amatør delen kommer inn og skal styre det profesjonelle, slik det ofte er i norsk fotball. Han mener der ofte sitter mennesker som ikke nødvendigvis er kvalifisert til å ta avgjørelser med flere millioner kroner på spill. Basert på egne erfaringer er han klar på at det beste er å forholde seg til en eier, med kort kommunikasjonslinje til, heller enn at ting skal gå gjennom flere styre hvor det kan være inkompetanse og ulike politiske meninger. Han mener det går for seint med

¹⁴ "Blir sportsdirektør igjen: Tor-Kristian Karlsen klar for ny klubb". TV2 Sporten

¹⁵ "Ny AS-modell" - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

ett eller to styrer som trekker i forskjellige retninger, og at man må inngå for mange kompromiss underveis. (Josimar 2016).

5.3 Økonomi

Som påpekt tidligere, oppfordrer FIFA klubber til å søke ekspertise fra forskjellige økonomiske felt og industrier. Den danske modellen er ikke så ulik Sverige, Tyskland og Norges, men den er med på å optimalisere mulighetene for å tiltrekke investorer og andre samarbeidspartnere¹⁶. Gammelsæter & Ohr (2002) stiller derimot spørsmål om hva næringslivet kan tilføre fotballen. Har næringslivsledere uten fotballbakgrunn forutsetninger for å lede en fotballklubb? Er de ydmyke nok til sjøl å gå inn i rollen som ”læregutter” blant klubbens slitere?

FIFA presiserer også at fotballklubber i økende grad er involvert i økonomisk konkurranse, og at det bør legges vekt på at klubber må styrke lønnsomheten på lang sikt. De bør derfor se etter nye og ulike kilder til inntekter, jf. art. 8.1 (2) i FIFAs *Club Licensing Regulations*. Sperling, Nordskilde & Bergander (2010) mener Flemming Østergaard er en av de viktigste årsakene til den danske fremgangen som har vært, og viser til hans jobb med å profesjonalisere flaggskipklubben FC København. Østergaard tilførte nye foretningsområder, som gjorde at blant annet lønnsutgiftene økte. Det førte igjen andre danske klubber inn i kappløpet. Verdien av spillertropper og lønnsutgifter har en klar sammenheng med sportslige resultater, hevder Sperling, Nordskilde & Bergander (2010). Det hadde heller ikke vært mulig for klubber som FCK og Odense, med sine ulike kommersielle forretningsområder, å bygge seg opp på samme måte om investorer var avhengig av støtte fra moderklubb, og at de ikke fikk ha innflytelse på sine investeringer¹⁷.

Sperling, Nordskilde & Bergander (2010) forklarer at forspranget Danmark har hatt på Sverige i fotball, kommer mye av at svenskene ikke har hatt økonomi til å holde på de beste spillerne. Mange av Sveriges talenter har i stedet tatt turen over til Danmark eller Holland. Sentrale personer i svensk fotball legger ikke skjul på at de sliter med å henge med utviklingen og ser på foreningsmodellen som et hinder. Det må nevnes at ulike skattesystemer også er en faktor. Man kan uansett ikke vurdere Danmarks gode prestasjoner i Europa uten å se dem i forhold til klubbenes økonomiske forutsetninger og

¹⁶ Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i dansk fotball fra 11.04.2016

¹⁷ Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i dansk fotball fra 11.04.2016

landets størrelse. I 2010 var Danmark blant de 20 beste nasjonene på UEFAs rankingliste for klubblag. Danmark var landet på lista med færrest innbyggere, og de var klart bedre plassert enn Sverige. (Sperling, Nordskilde & Bergander 2010).

Særegent med den danske fotballen er at flere klubber har valgt å gå på børs, og siden 1999 er alle danske mesterskap vunnet av en børsnotert klubb. Disse klubbene har blant annet via kapitaltilførsler kunnet øke lønnsbudsjettene. Samlet har børsnoteringene vært med på å skyte inn cirka 1,5 milliarder i dansk fotball. Penger som sannsynligvis ikke ville havnet i fotballen uten børsnoteringer, penger som er investert i bedre stadioner og dyrere spillertropper. Sperling, Nordskilde & Bergander (2010) hevder:

”Og likeså stor en økonomisk fiasko børsnoteringene har vært for Superligklubbenes investorer, likeså stor en sportslig suksess har det faktisk vært for klubbene og dansk fotball”.

Med høyere lønnsbudsjetter har dansk fotball altså opplevd mer suksess på banen, konkluderer Sperling, Nordskilde & Bergander (2010). Likevel er det slik at fotballen som forretning ikke er noen suksess i Danmark, men det er den ikke i fotballen for øvrig. Faktum er at dansk Superliga har utviklet seg til å bli blant Europas 15 beste ligaer med delvis dansk klubb suksess i Europa. På den andre siden sliter aksjeselskapene med å tjene penger på fotballen, og mange av selskapene er nedsyltet i gjeld.

Ifølge Sperling, Nordskilde & Bergander (2010) har man også i dansk fotball opplevd maktkamp når enkeltpersoner indirekte har styrt to tredjedeler av aksjene i et selskap. Det kan også oppstå forhold, som ikke er med i samarbeidsavtalen, som kan føre til uenigheter og tvister mellom moderklubb og selskap. Dette er likevel noe som hører sjeldenheten til¹⁸.

Med en ”50+1”-modell vil vi ikke bli kvitt de problemene vi opplever med dualmodellen, slik jeg ser det. Det vil fortsatt være to styrever, og man vil kunne oppleve at investorene ikke ønsker å stille kapital til rådighet fordi deres meninger ikke samsvarer med klubbens. Man vil også her være avhengig av god kjemi mellom klubbstyret og styret i AS-et. Derfor tror jeg at aksjeselskapsmodellen som Danmark praktiserer, vil være mer riktig.

¹⁸ Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i dansk fotball fra 11.04.2016

En annen svakhet ved dualmodellen kan være når et AS får økonomiske vansker, så beskytter ikke dualmodellen klubben fordi de største kostnadene (lønn, trenere, støtteapparat) er det klubben som er ansvarlig for. Vi så senest i 2010 den norske storklubben Lyn Toppfotball gå konkurs. Da AS-et stoppet kapitalstrømmen inn i klubben, hadde ikke idrettslaget råd til å betale lønn til spillerne (Johnsen 2014). Man vil riktignok få en enda lavere konkursterskel for et AS, men dette kan snus til fordel for fotballen. Omdømmet til norsk fotball lider av at klubber stadig er i økonomiske vanskeligheter uten at de går konkurs.

7. Oppsummering

Med problemstillingen i denne oppgaven ønsket jeg å se på organiseringen av norsk toppfotball med et juridisk perspektiv, samt belyse debatten om hvorvidt vi bør beholde dualmodellen eller om tiden er inne for en endring. Jeg mener fordelene med å lage en modell som tar utgangspunkt i den danske, er større enn å beholde dagens ordning.

Den reelle maktstrukturen vil da bli synlig, og det vil skape en bedre oversikt over bredde og topp som hver sin enhet. Man får en mer effektiv styringsstruktur. Investorene vil få makt i forhold til sin investering (sjøl om de i praksis nå har det og i stedet opererer i gråsoner), og fotballforretningen vil kunne drives på markedsvilkår. Samtidig får medlemmene i breddeklubb makt til å forvalte over de midler som skaffes gjennom klubbaktivitet. Selskapet vil fortsatt være opptatt av talentutvikling fordi de vil kunne tjene penger på salg av sine spillere. Man vil ikke få lenger få en polarisering av økonomi (nå er framtidig økonomisk gevinst eid av forskjellige personer og selskaper). Breddeklubb vil fortsette i rollen mot det offentlige, samt som eier av anlegg (kan leies ut). Breddeklubb vil kunne avtale dugnadsinnsats for selskap mot kompensasjon. Breddeklubb som egen juridisk enhet vil bestå om aksjeselskapet går konkurs. At breddeklubb får en styringsmulighet til å trekke lisensen, vil ikke være en forsikring mot at noe skal gå galt, og investorene vil naturlig nok sikre seg i avtalen at klubben også skal være lojal mot deg. Men i en krisesituasjon, vil dette sikre at den tradisjonelle breddeklubben ikke forsvinner.

Ut i fra dette mener jeg fordelene er større enn ulempene. For meg virker dualmodellen som en "halvveis" løsning som skaper en uklar styringsstruktur å forholde seg til. Det er flere bakdeler ved å ha årsmøtevalgte styre enn å ha styre som velges inn av de som investerer i satsingen og tar risikoen.

Kanskje er det på tide å akseptere at dagens toppfotball er blitt næringsvirksomhet, og at dagens regelverk er klart for modernisering? Hører dualmodellen i stedet fortiden til?

6.0 Litteraturliste

Backe Madsen, Lars. 2016. "Adjø Messi". Dagens Næringsliv, 23. mars 2016, s. 6-7.

Gammelsæter, Hallgeir & Frode Ohr. 2002. "Kampen Uten Ball". Om penger ledelse og identitet i norsk fotball. 1. utgave. Oslo, Norge: Abstrakt forlag.

Gammelsæter, Hallgeir. 2009. "The organisation of professional football in Scandinavia". Soccer & Society vol. 10: 3-4, s. 305-323.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2005. "Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode". 2. utgave. Kristiansand, Norge: Høyskoleforlaget.

Johnsen, Lars. 2014. "Investorenes rike?". Josimar 09/2014: s. 36-49.

Kjenner, Gunnar-Martin. 2012. "Idrett og juss". 4. utgave. Oslo, Norge: Universitetsforlaget.

Sperling, Joachim, Henrik Nordskilde & Emil Bergander. 2010. "Spillet Uden for Banen - Succes Og Fiasko i Dansk Topfodbold". 1. utgave. København, Danmark: L&R Business.

Nettsider:

Mauren, Arnfinn. 2007. "Ballen hos investorene". Aftenposten.no 16.03.2007
http://www.aftenposten.no/100Sport/fotball/eliteserien/Ballen-hos-investorene-114064_1.snd (lest: 03.05.2016)

Nordhaug, Rune. 2014. "Selskapsdannelser i idretten – Regelverket i norsk og dansk fotball". Idrettsforbundet.no (mangler publiseringsdato)
<https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/lover/lov--og-orgseminar2014/regelverket-i-norsk-og-dansk-fotball.pdf> (lest 04.05.2016)

Norsk Toppfotball. 2016. "Toppfotballens Samfunnsregnskap". Joomag.com 29.01.2016
<https://www.joomag.com/magazine/ntf/0370564001454075954?short> (lest 26.05.2016)

Sivertsen, Lars. 2013. "Where were you when you were us?". Josimar (mangler publiseringsdato)
<http://www.josimar.no/artikler/where-were-you-when-you-were-us/1853/> (lest: 10.05.2016)

Staavi, Tom. 2015. "Hvem skal eie norsk toppfotball?". Vg.no 15.05.2015
www.vg.no/nyheter/meninger/idrettspolitikk/hvem-skal-eie-norsk-toppfotball/a/23451995/ (lest: 25.03.2016)

Stokstad, Morten. 2012. "NFF åpner for mer investormakt i klubbene". TV2 Sporten 17.01.2012
<http://www.tv2.no/a/3685702> (lest: 04.04.2016)

Johnsen, Lars. 2015. ”Ber Idrettstinget droppe NFF-forslag”. Josimar (mangler publiseringsdato.
<http://www.josimar.no/artikler/ber-idrettstinget-droppe-nff-forslag/2420/> (lest 22.05.2016)

Podcast:

Josimar. 2016. "Chivadze – Episode 2 – Monaco, Molde og maktstrukturer".
<https://soundcloud.com/josimarfotball/josimar-chivadze-episode-2>
(lest 10.05.2016)

Lover og statutter:

Dansk Boldspil-Unions (DBU) lov. Almennelige bestemmelser:
http://www.dbu.dk/~media/Files/DBU_Broendby/turneringer/DBUs-love.pdf

FIFA Club Licensing Regulations. 2007. Lov av 29. oktober 2007 om Club Licensing regulations:
http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/67/17/66/club_licensing_regulations_en_47341.pdf

FIFA-statuttene. 2015. Utgave april 2015:
<http://www.fifa.com/mm/document/affederation/generic/01/48/60/05/fifastatuten2011%5fe.pdf>

Norges Fotballforbund. Forbundsstyrets bestemmelser om kommersielt og/eller administrativt samarbeid mellom klubb/idrettslag og selskap:
https://www.fotball.no/globalassets/regler-og-retningslinjer/bestemmelser_samarbeid_med_as_pr01_01_01_11.pdf

UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations. 2012. Utgave 2012:
http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/01/80/54/10/1805410_DOWNLOAD.pdf

Fotnoter:

1, 2, 3, 4, 11, 15: ”Ny AS-modell” - Norges Fotballforbund og Norsk Toppfotball 2016

5: ”Den juridiske tankemåten” – UiB:
https://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjXv6XPYfjMAhXC_SwKHT2xB8YQFgghMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.uio.no%2Fs tudier%2Femner%2Fjus%2Fikrs%2FRSOS1801%2Fv09%2Fundervisningsmateriale%2F Den%2520juridiske%2520tenkemaaten.pdf&usq=AFQjCNFHImkox5aedvDE9JO7i8ca_q02Kg&bvm=bv.122852650,d.bGg&cad=rja

6: Brønnøysundregistrene – Hva er en forening?: <https://www.brreg.no/lag-og-foreninger/hva-er-en-forening/>

7. Altinn – Forening: <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Forberede/Velge-organisasjonsform/Hva-er-en-forening/>

8: Altinn - Aksjeselskap (AS): <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Forberede/Velge-organisasjonsform/Aksjeselskap-AS/>

9: Forbund med FIFA-tilsluttede nasjonale forbund, som tilhører samme kontinent. F.eks.: UEFA

10, 13, 16, 17, 18: Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i dansk fotball fra 11.04.2016

12: Epost-intervju med person i nøkkelorganisasjon i norsk fotball fra 07.04.2016

14: ”*Bli sportsdirektør igjen: Tor-Kristian Karlsen klar for ny klubb*”. TV2 Sporten <http://www.tv2.no/a/8299412/> (lest 23.05.2016)